

Патријарх српски Порфирије: Беседа о Беседи о правој вери

Нека је благословен и препрослављен Тројични Бог који нас је својом безграничном љубављу и преизобилном милошћу сабрао под сводове велелепног Спомен-храма Светога Саве, првог архиепископа српског, поводом двоједног јубилеја. Наиме, протекло је осам столећа од Савиног произношења Беседе о правој вери у дому Спасовом – манастиру Жичи и стотину година од почетка рада наше alma mater – Православног богословског факултета Универзитета у Београду и највишег богословског и академског училишта Српске Православне Цркве.

Следствено, личност коју треба препознати као пресудну, али и својеобразном везивном споном ова два многоструко важна догађаја из свештене историје наше помесне Цркве, није нико други до Свети Архиепископ Сава. Овај угодник Божји, који према Доментијану, бивши „Христом испуњен свих духовних дарова – потоке богословља свима изливахе“, изрицањем Беседе о правој вери, као и својим самопрегорним изграђивањем Цркве Божије усменим и писменим путем, поставио је благодаћу Духа Светога неразрушиве темеље на којима ће изникнути Православни богословски факултет у Београду. Поврх свега, један од неоспорних стубова поменутог теолошког училишта код православних Срба, те уједно и његова par excellence оснивачка повеља јесте управо Савина

Беседа о правој вери.

Благодарећи досадашњим резултатима богословског и научног проучавања овог жичког слова, чији прецизан наслов гласи „Поука о истинитој вери и о проклињању јеретика“, утврђено је више непорецивих чињеница. Беседа је заправо произнета другог дана великог црквено-државног сабора, и то у петак, 21. маја 1221. године, на дан спомена Светог цара Константина и царице Јелене, у катедралном храму Архиепископије. Несумњиво да је реч о аутентичној Савиној беседи која је заиста изговорена у целости или подељено у деловима.

Иако би она могла представљати, с једне стране, уводну беседу ради потоњег читања Синодика Православља, или пак, с друге стране, извесну врсту скраћене верзије Синодика, повод и околности њеног излагања су вишеслојни. Свети Архиепископ српских и поморских земаља на овај начин савршава, на првоме месту, обновљење вере православних хришћана српскога рода, те изобличава и осуђује јеретичко учење богумила, као и сва друга погрешна учења о истинама свете православне вере.

Управо због тога, Савина беседа подразумева најпре сажето објашњење праве вере, потом правилно и долично богословско тумачење и исповедање вере у Тројичног Бога, то јест Јединицу Триипостасну и Пресвету Тројицу Једносуштну, те одговарајуће теолошко поимање вере у реалност Оваплоћења Богочовека Господа Исуса Христа и Домострој спасења који је савршен у Његовој личности. У наставку следи изложење Предањем утврђеног иконопоштовања и побожног односа према Часном Крсту, светим часним сасудима, божанским црквама и светим местима, да би касније била изречена и осуда свих јеретика.

У беседи се такође позива на прихватање свих донетих одлука не само васељенских и помесних сабора, већ и свих светих сабора које је Православна Црква препознала на пољу доприноса утврђивању православног јеванђелског учења.

У трећем тематском делу Жичког слова, Свети Сава тајноводствено поучава паству о неопходности умножавања дара вере и то, пре свега, делатном љубављу, што је опет незамисливо без освећења речју Божјом и молитвом. Отуда Свети архиепископ вели: „Држите реч Божју и свету веру Христову, и призивајте чистим срцем пресвето Име Његово, и не ленећи се у светим молитвама припадајте к њему исповедајући грехе своје, плачући са сузама пред Њим и Њему певајући и припевајући у срцима вашим свагда дан и ноћ

непрестано“.

Штавише, на овоме месту Свети Сава јасно и недвосмислено открива слушаоцима тога времена и свим његовим духовним чадима до данас, како Тројични Бог одговара на молитве и исповести православних хришћана. Сава по примеру најлуциднијих мистагога Цркве Христове дословно каже: „Јер Бог, када Га људи исповедају и моле Му се, сам уверава људе и духовно улази вером у срца оних који добро слушају науку Његову“.

Одмах потом, српски архиепископ излаже језгровит одговор на питање: шта је то богословље? Свети Сава тим поводом наглашава: „Јер духовна наука није игра, нити речи безумља мисли људских, него је то проповедана света вера Божја на којој су основани свети [богослужбени] чиновни у Христу Исусу Господу нашем, о Којем Пророци Светим Духом Божјим прорекоше, и Апостоли научише, и Мученици исповедише, и сви Свети сачуваше, и Преподобни оци беспрекорно одржаше, као на недељивом крајеугаоном Камену црквеном Христу... Који и до сада многе уверава и утврђује и свима потврђује Своју веру божанску“. Жичка беседа потом бива настављена поуком о светотајинском животу, предукусу Царства небеског, подстицањем на непрестано покајање, умиљење, смирење, праведност, поучење, исправљање живота и борбу против греха, те напослетку позивом на храбро држање и извршење заповести Христових.

Уопште узевши, мишљења смо да је Савина беседа о правој вери особито актуелна у нашој епохи. У доба када можемо чути поједине који говоре да је могуће градити заједницу са Богом у некаквом индивидуалистичком смислу без целосне припадности саборној заједници Тела Христовог, те да нема потребе за покајањем, подвигом и учешћем у редовном литургијском животу Цркве, као да препознајемо готово идентичне знакове из Савиног времена. Уколико у прилог томе поменемо и недавне препоруке да се у будућности на европском континенту избегавају речи „Божји“ и „у време Божића“, онда су нам беседе о правој вери, попут ове Савине, најдрагоценији извори са којих тече вода која ће кроз Христа у свакоме од нас „постати извор воде која тече у живот вечни“ (Јов 4, 14). Истовремено, Жичка беседа Светог Саве о правој вери треба, по превасходству, да буде препозната и промишљана, како у нашој помесној Цркви, тако и пре свега у нашим богословским училиштима на челу са Православним богословским факултетом у Београду, као светоотачко дело чије свете речи треба да ставимо, драга браћо и сестре, у срца наша, у савести душа наших, пред очи ума нашега и да их разумемо.

Стога, враћајмо се изворима нашег светосавског наслеђа, како бисмо

положивши сву наду своју на Бога, држали се пре свега праве вере Христове!

spc.rs